

The Impact of Music Education on Enhancing Academic Efficiency of Students: A Systematic Review of Farsi Language Scientific Articles from the Last Decade

Pedram Javadzade , Assistant Professor of Music, Faculty of Art Research Institute, Research Center for Culture, Art and Communication, Tehran, Iran. Email: Pedramjavadzade@gmail.com

Abstract

Objective: Education has received more attention than any other social activity in contemporary world history. Nearly all of an individual's abilities and activities are the result of education acquired throughout their lifetime. In recent years, music education has been recognized as an educational tool to enhance aesthetic appreciation, improve productivity, and boost academic performance. This study aims to address the fundamental question: does music education in Iran lead to an improvement in students' academic performance? The research employs a systematic review method to analyze a collection of studies conducted in this field within the country. Articles were identified through three major scientific databases in Iran, focusing only on studies that adhered to proper scientific research methodologies. Out of 47 identified articles, 6 were selected for further examination and analysis. The findings indicate that music education has a positive effect on improving academic performance and directly enhances the learning process in specific subjects such as mathematics and literature. The education of individuals is one of the most important social activities that has gained significant attention in the contemporary world. Almost all human abilities are either created or transformed from potential to actual capacity through education. The importance of education is evident, as the realization of human essence depends on it, and the activities offered under the title of education are essential for growth and development. Different schools of thought and theories define various objectives and tasks for the educational system. However, the main mission of education can be summarized in three areas: teaching basic concepts such as reading, writing, and arithmetic; fostering an aesthetic sense through artistic education like music and painting; and socializing the child, which is tied to how they adapt to society within the educational environment. In recent years, there has been considerable research on the impact of music education on the growth of children's cognitive abilities. The research generally highlights the development of mental abilities and the reduction of personal risks. Much of the research focuses on topics like increasing creativity, improving academic performance, and reducing psychological issues such as aggression and anxiety. One significant question that arises from this is whether music education directly influences the academic performance of students in Iran, and if it does, can it positively address academic challenges faced by students? This systematic review aims to answer these questions by evaluating articles that explore the relationship between music education and cognitive and academic skills in students.

Method: From the six selected articles, the following findings were obtained: A

study titled “The Impact of Music Education on Creativity and Reducing Aggression in Preschool Children in Hamadan” found that music education helped decrease aggression and increase creativity among young students, leading to improved academic performance. Another study, “The Impact of Music and Art Education on the Development of Normative Intelligence and Creativity in Students,” indicated a positive relationship between music education, improved normative intelligence, and enhanced academic performance. Furthermore, “The Impact of Music on the Improvement of Learning Disabilities in Mathematics among Primary School Students” highlighted the positive effects of music on auditory awareness and mathematical learning, contributing to better learning and motivation. Additionally, research titled “The Impact of Music on Creativity and Academic Progress in Mathematics” showed that music education positively affected creativity and improved mathematics learning, leading to better academic results in math. A study by Maryam Mohammadi, “The Impact of Music Psychology on Teaching Persian Calligraphy,” revealed that music enhances language skills, including handwriting, by influencing the human biological system. Finally, “Identifying Mediating Variables in the Relationship between Music Education and Creativity Enhancement” demonstrated that music education not only boosted creativity but also improved reading, writing, and other cognitive skills, positively impacting academic performance.

Conclusion: A significant portion of studies examining the relationship between music education and academic performance, either directly or indirectly, has identified an increase in creativity as a key outcome. This suggests a strong connection between creativity and improved academic performance. Based on the findings of these studies, music education can serve as a bridge connecting creativity and academic achievement. By fostering an environment for expressing thoughts and emotions and enhancing awareness, music creates a dynamic educational space that boosts students’ academic performance. Therefore, in response to the primary research question regarding the impact of music education on overall academic performance in Iran, it can be confidently stated that there is a direct relationship between music education and improved academic outcomes. Regarding the secondary question on whether music education helps address learning difficulties in specific subjects like mathematics or literature, the findings indicate that music education significantly improves learning in these subjects as well. The inherent qualities of music, such as rhythm and mathematical relationships between beats, and its connection to literature through words and poetry, can enhance the learning abilities of children struggling in these areas. These results align with previous research but differ in their scope, as some studies, like those by Zhang and Abotaleb, focus on specific teaching methods, while others, such as those by Hedayat and Hyung, consider factors like instrument type and gender. Further research is needed to better understand the relationship between music education and learning difficulties in various subjects, and additional reviews of books and theses may provide a more comprehensive picture of music education’s impact on student performance.

Keywords: Music Education, Education and Training, Academic Performance, Enhancing Academic Efficiency.

تأثیر آموزش موسیقی بر افزایش بازدهی تحصیلی دانش‌آموزان مرور نظام‌مند مقالات علمی فارسی‌زبان یک دهه اخیر

پدرام جوادزاده¹

چکیده

تعلیم و تربیت بیش از هر فعالیت اجتماعی دیگر در تاریخ معاصر جهان مورد توجه بوده و تقریباً تمام توانایی‌ها و فعالیت‌های فرد، محصول آموزش‌هایی است که در طول زندگی فرا می‌گیرد. در سال‌های اخیر، آموزش موسیقی به‌عنوان یک ابزار آموزشی جهت افزایش ذوق زیبایی‌شناسانه و بالا بردن بازدهی و بهبود عملکرد تحصیلی افراد، مورد توجه ساختارهای آموزشی قرار گرفته است. این پژوهش در پی پاسخ به این سؤال اساسی بوده است که آیا آموزش موسیقی در ایران به بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان منتهی می‌شود یا خیر؟ این پژوهش با روش مرور نظام‌مند به بررسی مجموعه مقالاتی که در این حوزه در کشور نوشته شده، پرداخته است. دستیابی به مقالات با بررسی سه پایگاه داده علمی اصلی در ایران انجام شده و صرفاً به تحقیقاتی که روش انجام پژوهش علمی در آنها به درستی رعایت شده، توجه نهایی شده است. از میان ۴۷ مقاله شناسایی شده، شش مقاله انتخاب و بررسی و تحلیل شد. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، آموزش موسیقی تأثیر مثبتی بر بهبود عملکرد تحصیلی افراد داشته و در تقویت فرایند یادگیری در دروسی خاص مانند ریاضی و ادبیات هم تأثیر مستقیمی دارد.

واژگان کلیدی

آموزش موسیقی، تعلیم و تربیت، عملکرد تحصیلی، افزایش بازدهی تحصیلی.

مقدمه و بیان مسئله

تعلیم و تربیت افراد یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های اجتماعی است که در دوران معاصر در جهان توجه شده است. تقریباً تمام توانایی‌های مختلف انسان یا به وسیله آموزش ایجاد شده یا به وسیله آن از یک توانایی بالقوه به یک ظرفیت واقعی تبدیل می‌شود. در بیان اهمیت تعلیم و تربیت کافی است، گفته شود که تحقق گوهر آدمی منوط به آن بوده و فعالیت‌هایی که تحت عنوان آموزش و پرورش درباره انسان ارائه می‌شود، شرط لازم رشد و تکامل است (نواب صفوی، ۱۳۸۷).

مکاتب و نظریات مختلف اهداف و وظایف گوناگونی را برای نظام آموزش تبیین کرده‌اند، اما رسالت اصلی تربیت افراد را می‌توان در سه حوزه اصلی خلاصه کرد. شکوهی، به طور خلاصه به سه وظیفه اصلی تعلیم و تربیت کودکان اشاره دارد: اول، تعلیم مفاهیم اساسی و بنیادین آموزشی مانند خواندن، نوشتن و حساب کردن؛ دوم، تربیت حس زیبایی‌شناسی در کودک از طریق آموزش‌های هنری نظیر موسیقی و نقاشی، و سوم، تربیت اجتماعی، جامعه‌پذیری و شخصیت کودک که به چگونگی حیات اجتماعی او در محیط تحصیل وابسته است (شکوهی، ۱۳۹۷: ۴۵ و ۴۷).

آموزش هنر به طور کلی امکان دسترسی به تجربیاتی را فراهم می‌کند که ممکن است از طریق دیگر روش‌ها بسیار زمان‌بر یا دشوار باشد. هنر، نقش مهمی در پالایش سیستم حسی و پرورش توانایی‌های تخیلی ما دارد. در واقع، هنر نوعی اجازه دسترسی را فراهم می‌کند تا بتوانیم تجارب کیفی را به شیوه‌ای دقیق و منحصر به فرد دنبال کرده و در اکتشاف سازنده آنچه که فرایند تخیلی می‌تواند خلق کند، درگیر شویم (صیرفی، قهرمانی و طهماسب زاده، ۱۳۹۹: ۸۵).

برخی پژوهشگران بر این باورند که در میان حوزه‌های مختلف آموزشی، موسیقی به دلیل ویژگی‌های ذاتی خود از قبیل: «تحرك»، «هیجان» و «جذابیت»، تأثیرگذاری بیشتری نسبت به سایر هنرها بر ویژگی‌های ذهنی افراد دارد. مغز انسان با خلاقیت، تلاش، تکرار و پشتکار تقویت می‌شود و این امر موجب ساخت ارتباطات عصبی جدید می‌شود. هرچه افراد فعالیت‌های موسیقی بیشتری داشته باشند، تغییرات بیشتری در سیستم عصبی مغز ایجاد می‌شود (محمدی، ۱۳۹۳: ۶۰۷).

آموزش موسیقی در معنای کلی آن شامل خواندن، شنیدن و حرکت روی ساز است. خواندن موجب درونی شدن اتفاقات موسیقایی در هنرجو می‌شود و شنیدن با مفهومی عمیق‌تر از کارکرد هر روزه گوش، خود را به عنوان جنبه دیگر هنرجو و قرار گرفتن او در

جایگاه مخاطب (شنونده) نشان می‌دهد. درحالی‌که حرکت بدن در هنگام نوازندگی، نوعی استفاده از حافظه ماهیچه‌ای برای به یاد آوردن اتفاقات موسیقایی است (ویلمز، ۱۴۰۰: ۵۷). هرچند آموزش موسیقی حتی در سنین پیری بر روی افراد تأثیرگذار است، اما یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین دوران زندگی افراد که تأثیر بسیار مهمی بر رشد شخصیت و مهارت‌های اجتماعی انسان دارد، دوران کودکی است.

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های زیادی دربارهٔ تأثیر آموزش موسیقی بر جنبه‌های گوناگون رشد کودکان و نوجوانان انجام شده است. شاید بتوان گفت، وجه مشترک عموم پژوهش‌های انجام‌شده، توسعهٔ توانایی‌های ذهنی و کاهش مخاطرات فردی است. به‌همین دلیل، بخش بزرگی از پژوهش‌های مرتبط با آموزش موسیقی به کودکان با عناوینی مانند افزایش خلاقیت، بهبود عملکرد تحصیلی یا کاهش آسیب‌های روانی نظیر پرخاشگری و اضطراب انجام شده است. بررسی نسبت بین آموزش موسیقی با بهبود یادگیری دروسی خاص مانند ریاضی، تأثیر آموزش موسیقی بر کاهش مخاطرات رفتاری و اقدامات فردی، تأثیر کلی آموزش موسیقی بر بهبود عملکرد تحصیلی یا تأثیر آن در بهبود فضا و افزایش نشاط در محیط‌های آموزشی از جمله موضوعاتی بوده‌اند که در تحقیقات مختلف مورد توجه قرار گرفته‌اند.

آموزش موسیقی، هرچند مشخصاً به تقویت مهارت‌های هنری کودکان کمک می‌کند، اما این پژوهش‌ها نشان می‌دهند این امر تأثیر مثبتی بر توانایی‌های شناختی و اجتماعی و تحصیلی آنان نیز دارد. بازدهی تحصیلی یکی از مهم‌ترین معیارهای موفقیت دانش‌آموزان در ساختارهای آموزشی جهان شناخته شده و عواملی مانند کیفیت آموزش، محیط آموزشی و ویژگی‌های شخصی فرد یادگیرنده بر این شاخص تأثیرگذار هستند. با این حال، نقش فعالیت‌های فوق‌برنامه‌ای، به‌ویژه موسیقی در افزایش بازدهی عملکرد تحصیلی به‌طور فزاینده‌ای در سال‌های اخیر به آن توجه شده است.

بدون تردید موسیقی موضوعی است که به‌دلیل ماهیت چند بعدی خود، قادر به ایجاد ساختاری آموزشی، مبتنی بر جست‌وجو، کشف، افزایش خلاقیت و بالا بردن توانایی کودک در فعالیت‌های ابتکاری است؛ زیرا به هماهنگی ذهنی و فیزیکی و افزایش توجه و تمرکز منتهی شده و این موضوع آن را به یکی از ابزارهای مؤثر در تقویت عملکرد شناختی و تحصیلی تبدیل کرده است (Bújecz AV, 2014: 247). به همین دلیل، آموزش موسیقی می‌تواند به‌عنوان یک راهبرد تکمیلی در برنامه‌های آموزشی به کار رود.

این مقاله تلاش دارد تا با مرور نظام‌مند مقالات معتبر علمی به این سؤال پاسخ دهد

که آیا در ایران آموزش موسیقی بر افزایش بازدهی تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مستقیمی داشته؟ و اگر این‌گونه است آیا آموزش این هنر بر رفع مشکلات تحصیلی افراد اثر مثبتی دارد؟ در این راستا، مقالات مختلفی که به بررسی ارتباط میان موسیقی و مهارت‌های شناختی و تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته‌اند، بررسی خواهند شد تا بتوان نقش موسیقی را به‌عنوان یک ابزار مؤثر در بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ارزیابی کرد.

پیشینه پژوهش

با جست‌وجوی صورت‌گرفته در پایگاه‌های مقالات معتبر علمی داخلی، پژوهش و مقاله‌ای که به‌شیوهٔ مرور نظام‌مند، آثار مرتبط را بررسی کرده باشد در این حوزه یافت نشد، اما با جست‌وجوی پایگاه‌های معتبر مقالات بین‌المللی، مقالاتی مرتبط یافت شد که در ادامه به بررسی آن‌ها خواهیم پرداخت.

«فنجیائو ژانگ»^۱ و «منصور بن ابوطالب»^۲ (۲۰۲۳)؛ در مقاله «آموزش موسیقی مبتنی بر روش اُرف»^۳: مروری نظام‌مند بر تأثیرات آن بر روی شایستگی‌های اجتماعی - هیجانی دانش‌آموزان ابتدایی»^۴ با تمرکز بر اهمیت رویکرد اُرف در آموزش موسیقی، به بررسی تأثیرات این روش بر توسعه اجتماعی - هیجانی کودکان شش تا دوازده ساله می‌پردازند. روش اُرف که توسط کارل ارف و گونیلد کیتمن^۵ طراحی شده است، بر مشارکت فعال، خلاقیت و بداهه‌پردازی تأکید دارد و از ابزارهایی مانند سازهای کوبه‌ای ساده بهره می‌گیرد. هدف این روش، نه تنها آموزش مهارت‌های موسیقی، بلکه تقویت مهارت‌های اجتماعی مانند همکاری، همدلی و ارتباط مؤثر است. این پژوهش با استفاده از چهارچوب PRISMA و تحلیل پانزده مقالهٔ منتخب، اثرات این روش را بر جنبه‌های مختلف رشد اجتماعی-هیجانی ارزیابی کرده است. نتایج نشان می‌دهد که آموزش موسیقی مبتنی بر روش اُرف تأثیرات مثبتی بر جنبه‌های مختلف مهارت‌های اجتماعی - هیجانی دانش‌آموزان دارد. این روش توانسته است تنظیم هیجانی، اعتماد به نفس، همدلی و بیان خود را در دانش‌آموزان تقویت کند. همچنین، برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت این روش نتایج مشابهی را نشان داده‌اند که اثربخشی گسترده این رویکرد را تأیید می‌کند. از ابزارهایی نظیر

1. Fengjiao Zhang

2. Mansor Bin Abu Talib

3. Orff

4. Orff-based Music Education: A Systematic Review of its Effects on Social Emotional Competence in Primary School Students

5. Carl Orff and Gönild Kitman

پرسش‌نامه‌های خودارزیابی و گزارش‌های معلمان برای سنجش اثرات این روش استفاده شده است که نشان‌دهنده تأثیر مداخلات موسیقایی بر کاهش مشکلات رفتاری و افزایش تعاملات مثبت اجتماعی است.

این پژوهش بر اهمیت ادامه مطالعات جامع و دقیق‌تر برای تقویت شواهد موجود تأکید دارد. به‌ویژه، نیاز به استفاده از طراحی‌های تحقیقاتی دقیق‌تر و ابزارهای استاندارد برای اندازه‌گیری نتایج احساس می‌شود. محققان بر این باورند که گسترش این رویکرد در مدارس ابتدایی می‌تواند به‌عنوان ابزاری کارآمد برای توسعه مهارت‌های اجتماعی و هیجانی دانش‌آموزان و ارتقاء رفاه روانی آن‌ها به‌کار رود که می‌تواند پایه‌ای برای موفقیت در زمینه‌های آموزشی و اجتماعی در آینده باشد.

«ماریانا حداد»^۱ و «هیونگ می یی»^۲ (۲۰۲۰)، در مقاله «بازدهی آموزش و موسیقی: بررسی نظام‌مند»^۳ به ارزیابی تأثیرات آموزش موسیقی بر عملکرد آموزشی دانش‌آموزان پرداخته‌اند. براساس این مطالعه، فعالیت‌های موسیقایی توانایی‌های یادگیری دانش‌آموزان را تقویت می‌کند و به بهبود نتایج تحصیلی آن‌ها کمک می‌کند. پژوهش همچنین نشان داده که عوامل مختلفی نظیر جنسیت، سن شروع آموزش، نوع و مدت زمان آموزش موسیقی و دسترسی به سازهای موسیقی در منزل می‌توانند این تأثیرات را تعدیل کنند. این یافته‌ها تأثیر مثبت موسیقی را بر موضوعاتی همچون ریاضیات، علوم و زبان‌آموزی تأیید می‌کنند. چهارچوب نظری مقاله شامل نظریه‌های «منابع‌محور»، «انتقال یادگیری» و «ساخت‌گرایی» است که توجیهاتی برای تأثیر آموزش موسیقی بر مهارت‌های یادگیری ارائه می‌دهند. نتایج حاکی از آن است که مشارکت در آموزش موسیقی نه تنها موجب ارتقای توانایی‌های شناختی مانند هوش عمومی و حافظه کلامی می‌شود، بلکه مهارت‌های اجتماعی و عملکرد اجرایی نظیر انعطاف‌پذیری شناختی، کنترل هیجانی و خودتنظیمی را نیز بهبود می‌بخشد. علاوه بر این، موسیقی می‌تواند از طریق افزایش مسیرهای عصبی در مغز به یادگیری در حوزه‌های مختلف کمک کند.

این مقاله با ارائه دیدگاه‌هایی کاربردی برای ذی‌نفعان آموزشی، به‌ویژه در امارات متحده عربی، به بهبود کیفیت و اثربخشی سیستم‌های آموزشی کمک می‌کند. همچنین، این پژوهش پیشنهاد می‌دهد که موسیقی می‌تواند به‌عنوان ابزاری مؤثر در اصلاح برنامه‌های درسی برای دستیابی به آموزش کیفی و بهینه‌سازی منابع استفاده شود. این

یافته‌ها می‌توانند به تحقق اهداف چشم‌انداز ۲۰۲۱ امارات و فراتر از آن کمک کنند. با مرور مقالات مذکور که هریک به نوعی بر تأثیر مثبت موسیقی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأکید دارند، انجام مروری نظام‌مند در مقالات معتبر علمی فارسی‌زبان می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد تا در صورت تأثیر مثبت بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان به‌عنوان ابزاری مؤثر در امر برنامه‌ریزی‌های آموزشی قرار بگیرد.

روش پژوهش

جهت انجام این تحقیق از روش مرور نظام‌مند استفاده شده است. این مرور معتبر یکی از انواع چهارده‌گانه مرور به حساب می‌آید. مرورها برحسب وجود برخی عناصر و ویژگی‌ها به شقوق مختلفی تقسیم شده‌اند. گونه ویژه‌ای از مرور که در جامعه علمی به‌طور فزاینده‌ای کاربرد دارد، مرور نظام‌مند است. مرور نظام‌مند عبارت است از بررسی شواهد پیرامون پرسشی که به‌گونه‌ای واضح تدوین شده است. در این بررسی از روش‌های منظم و مشخصی جهت شناسایی، گزینش و ارزیابی نقادانه پژوهش‌های اولیه در باب موضوع استفاده می‌شود و داده‌های این مطالعات ارزیابی و تجزیه و تحلیل می‌شود (عباسی و سراج‌زاده، ۱۳۹۵: ۱۳۸). در منابع گوناگون، گام‌های مختلفی برای انجام یک مرور نظام‌مند معرفی کرده‌اند. انواع گام‌های پیشنهادی را می‌توان در قالب پنج گام اصلی «تهیه سؤالاتی برای مرور»، «شناسایی مطالعات مرتبط»، «ارزیابی کیفیت مطالعات»، «خلاصه کردن شواهد» و «تفسیر یافته‌ها» بیان نمود (قاسمی، ۱۴۰۲: ۷۵۴).

همان‌طور که پیشتر اشاره شد، سؤال این پژوهش این است که آیا بین آموزش موسیقی و افزایش بازدهی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ارتباطی وجود دارد یا خیر؟ در جدول ۱ کلیدواژه‌هایی که جست‌وجو شده‌اند، ذکر شده است.

جدول ۱. کلید واژه‌های منتخب

کلیدواژه‌ها		
آموزش موسیقی	افزایش بهره‌وری تحصیلی	افزایش بازدهی تحصیلی
آموزش هنر	موسیقی و تعلیم و تربیت	عملکرد تحصیلی

مبتنی بر جدول شماره ۲ برای شناسایی مطالعات انجام‌شده از جست‌وجو در پایگاه‌های جمع‌آوری داده و پژوهش‌های فارسی به قرار نورمگز (Noor Mags)، مگ ایران (Magiran) و پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID) استفاده شده است.

تأثیر آموزش موسیقی بر افزایش بازدهی تحصیلی[...]

جدول ۲. پایگاه‌های داده‌های علمی مورد بررسی

پایگاه‌های داده‌های علمی		
پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی	مگ ایران	نورمگز

پژوهش‌هایی که برای بررسی انتخاب شده‌اند از حیث روش پژوهش و جامعه آماری و روش نمونه‌گیری دارای بالاترین ویژگی‌های انجام پژوهش علمی بوده و در نهایت این پژوهش‌ها به نحوی انتخاب شده‌اند که مرور آن‌ها ضمن ایجاد یک فهم جامع به شکل‌گیری یک منظومه معنایی منتهی شوند. در نتیجه تعداد زیادی از مقاله‌هایی که در کنفرانس‌ها ارائه شده‌اند، به علت عدم دارا بودن روش تحقیق علمی یا ارزش پایین علمی پژوهش از دایره تحقیقات ذکر شده در این مقاله خارج شده‌اند. مبتنی بر اطلاعات بالا در جدول شماره ۳ معیارهای ورود و خروج در انتخاب مقاله‌ها ذکر شده است.

جدول ۳. معیارهای ورود و خروج در انتخاب پژوهش‌ها

معیارهای ورود و خروج در انتخاب پژوهش‌ها		
معیار خروج	معیار ورود	
	بازه زمانی	ده سال اخیر
	زبان	فارسی
	نوع سند	مقاله
عدم استفاده از روش تحقیق علمی مشخص	کمی یا کیفی	روش تحقیق

در نتیجه در این تحقیق از میان ۳۶ مقاله شناسایی شده با توجه به معیارهای خروجی مطرح شده در جدول بالا، مجموعاً نتایج شش مقاله بررسی شده است. به صورت کلی تعداد مقاله‌های منتشر شده در ایران و در حوزه مورد توجه این پژوهش بسیار کم بوده و همچنین بیشتر مقالاتی که در جست‌وجوها در دسترس قرار گرفتند، فاقد روش تحقیق علمی بوده‌اند. از این میان، می‌توان به تعداد قابل توجهی از مقاله‌های کنفرانسی اشاره کرد که اساساً فاقد روش تحقیق علمی مشخصی بوده‌اند.

در جهت تحلیل اطلاعات و تفسیر یافته‌ها ابتدا مروری بر محتوی هر پژوهش صورت گرفته، سپس شاخص‌های به دست آمده در پژوهش‌ها در جدول مجزایی ارائه شده و در نهایت مبتنی بر نتایج به دست آمده، نتیجه‌گیری نهایی این پژوهش طرح شده است.

یافته‌ها

با عنایت به شیوع بالای پرخاشگری در سنین کودکی و اهمیت خلاقیت در این دوره و تأثیر آن بر دوره‌های بعدی زندگی، پژوهشی تحت عنوان «تأثیر آموزش موسیقی در افزایش خلاقیت و کاهش پرخاشگری کودکان پیش‌دبستانی شهر همدان» به بررسی تأثیر آموزش موسیقی بر افزایش خلاقیت و کاهش پرخاشگری در کودکان و نسبت این امر با افزایش بهره‌وری تحصیلی آنان پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، آموزش موسیقی باعث کاهش پرخاشگری و افزایش خلاقیت در میان دانش‌آموزان خردسال بوده و هر دوی این موارد به بالا رفتن بازدهی تحصیلی آنان منجر شده است (بروجردی و همکاران، ۱۳۹۸).

پژوهشی دیگری تحت عنوان «بررسی تأثیر آموزش موسیقی و هنر بر توسعه هوش هنجاری و خلاقیت دانش‌آموزان» به تأثیر آموزش موسیقی بر رشد کل‌نگر به‌ویژه هوش هنجاری و در نهایت تأثیر این امر بر افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته است. این نشان می‌دهد رابطه مثبت و مستقیمی بین مشارکت در آموزش موسیقی و بهبود هوش هنجاری و افزایش عملکرد تحصیلی و مهارت‌های شناختی مشهود بوده و افزایش خلاقیت در کودکان می‌تواند منجر به بهبود عملکرد تحصیلی و رشد آموزشی قابل توجه دانش‌آموزان شود (رسالتی و همکاران، ۱۴۰۲).

رویا صالح‌نژاد اردهائی در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی تأثیر موسیقی بر بهبود اختلال یادگیری ریاضی در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی» نشان می‌دهد موسیقی به‌علت داشتن نظم، بلندی و کوتاهی صدا، سرعت، رنگ و زیرویمی و مسائل دیگری از این دست، به تقویت هوشیاری و تشخیص شنیداری کمک شایانی می‌نماید. آموزش موسیقی بر یادگیری ریاضی دانش‌آموزان پایه ابتدایی به‌صورت کامل و مبتنی بر تمامی ابعاد آن یعنی یادگیری بهتر، یادگیری بیشتر و یادگیری با انگیزه بالاتر، تأثیر مثبت و معناداری دارد (صالح‌نژاد، ۱۴۰۳).

همچنین یافته‌های به‌دست‌آمده از پژوهش دیگری با عنوان «تأثیر موسیقی بر خلاقیت و پیشرفت تحصیلی درس ریاضی دانش‌آموزان دوره ابتدایی» نشان می‌دهند که به‌جز تفاوت معنادار در خلاقیت و ابعاد مختلف آن بین دو گروه، آموزش موسیقی تأثیر عمیقی بر بهبود فراگیری درس ریاضی و افزایش آگاهی دانش‌آموزان دارای فراگیری موسیقی داشته و در افزایش نمره درس ریاضی آنان نیز تأثیر مثبتی داشته است (فرهادی‌پور، البرزی، خوشبخت، ۱۴۰۳).

مریم محمدی در مقاله‌ای تحت عنوان «تأثیر روانشناسی موسیقی بر آموزش خط فارسی» به این نکته اشاره می‌کند که استفاده از موسیقی به‌عنوان هنری مرتبط با حوزه ادبیات، می‌تواند در یادگیری و آموزش خط زبان فارسی تأثیر مستقیمی داشته باشد.

تأثیر آموزش موسیقی بر افزایش بازدهی تحصیلی [۱۰۰]

محقق معتقد است، موسیقی به علت کیفیت تکاملی اش سیستم بیولوژیکی انسان را تحت تأثیر قرار داده و از طریق تغییر در آن مهارت‌های زبانی به خصوص مهارت نوشتن یا یادگیری خط را تقویت می‌نماید (محمدی، ۱۳۹۳).

مقاله دیگری با عنوان «شناسایی متغیرهای میانجی در رابطه میان آموزش موسیقی و افزایش خلاقیت» در پی فهم ارتباط بین آموزش موسیقی و افزایش خلاقیت در نوجوانان بوده است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد، آموزش موسیقی به جز افزایش ذاتی خلاقیت، بر افزایش توانایی خواندن و نوشتن و شمارش، درک و شناخت مفاهیم کلامی و زبانی و سایر حوزه‌های تحصیلی تأثیر مثبت و مستقیم داشته و مواردی نظیر افزایش پشتکار و تقویت حافظه و تقویت قوای شنیداری نیز که در اثر آموزش موسیقی اتفاق می‌افتند، بر عملکرد تحصیلی افراد می‌توانند تأثیر مثبتی داشته باشند (اخشابی و درتاج، ۱۴۰۱).

استخراج داده‌ها

در جدول شماره ۴ یافته‌های تحقیق به صورت دسته‌بندی شده قابل مشاهده است. مبتنی بر شاخص‌های به دست آمده از پژوهش‌های بررسی شده، تحلیل نهایی ارائه خواهد شد.

جدول ۴. مقالات بررسی شده

ردیف	پژوهشگر	عنوان پژوهش	شاخص‌های به دست آمده
۱	بروجردی و همکاران	تأثیر آموزش موسیقی در افزایش خلاقیت و کاهش پرخاشگری کودکان پیش‌دبستانی شهر همدان	ابزار ارائه افکار و احساسات، مهارت انعطاف‌پذیری، بهبود عملکرد تحصیلی
۲	رسالتی و همکاران	بررسی تأثیر آموزش موسیقی و هنر بر توسعه هوش هنجاری و خلاقیت دانش‌آموزان	پرورش خلاقیت، بهبود عملکرد تحصیلی، رشد آموزشی
۳	فرهادی‌پور و همکاران	تأثیر موسیقی بر خلاقیت و پیشرفت تحصیلی درس ریاضی دانش‌آموزان دوره ابتدایی	تفاوت معنادار در ابعاد خلاقیت، بهبود فراگیری دروس خاص، افزایش آگاهی دانش‌آموز
۴	اخشابی، درتاج	شناسایی متغیرهای میانجی در رابطه میان آموزش موسیقی و افزایش خلاقیت	افزایش خلاقیت، افزایش توانایی خواندن و نوشتن، توسعه مفاهیم کلامی، بهبود عملکرد تحصیلی
۵	صالح نژاد	بررسی تأثیر موسیقی بر بهبود اختلال یادگیری ریاضی در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی	افزایش سطح یادگیری، بهبود فراگیری دروس خاص، یادگیری بهتر و با انگیزه‌تر
۶	محمدی	تأثیر روان‌شناسی موسیقی بر آموزش خط فارسی	تکامل سیستم بیولوژیک، بهبود فراگیری دروس خاص، بهبود مهارت‌های زبانی و نوشتن

همان‌طور که قابل مشاهده هست، بخش قابل توجهی از مقاله‌هایی که به سنجش نسبت بین آموزش موسیقی و عملکرد تحصیلی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم پرداخته‌اند، به مفهومی تحت عنوان افزایش خلاقیت دست یافته‌اند. این امر می‌تواند نشان‌دهنده این نکته بسیار مهم باشد که بین افزایش خلاقیت و بهبود عملکرد تحصیلی نسبت مستقیمی وجود داشته و مبتنی بر نتایج این پژوهش‌ها آموزش موسیقی می‌تواند با افزایش سطح خلاقیت در کودکان و نوجوانان به عنوان حلقه واصل دو مفهوم خلاقیت و عملکرد تحصیلی عمل نماید. همچنین موسیقی با ایجاد فضایی برای ارائه افکار و احساسات و افزایش آگاهی دانش‌آموزان، فضای تحصیلی پویاتری را برای افزایش بازدهی تحصیلی آنان ایجاد می‌نماید؛ بنابراین در پاسخ به سؤال اصلی این تحقیق یعنی تأثیر آموزش موسیقی بر افزایش کلی بازدهی تحصیلی دانش‌آموزان در ایران، مبتنی بر نتایج به دست آمده از پژوهش‌ها می‌توان با سطح بالایی از اطمینان بیان نمود که بین آموزش موسیقی و افزایش بازدهی تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط مستقیمی وجود دارد. در پاسخ به سؤال دوم این پژوهش یعنی تأثیر آموزش موسیقی بر رفع مشکلات تحصیلی افراد در دروسی خاص مانند ریاضی یا ادبیات، باید توجه کرد که به موازات تأثیر کلی موسیقی بر عملکرد تحصیلی، آموزش موسیقی به صورت قابل توجهی بر افزایش میزان یادگیری و بهبود فراگیری دروسی خاص نظیر ریاضی و ادبیات تأثیر مثبتی می‌گذارد. ویژگی‌های ذاتی موسیقی نظیر ریتم و متر و نسبت‌های ریاضی‌گونه بین ضربات از یک سو و نزدیکی این هنر با ادبیات در نتیجه استفاده از کلمات و اشعار ادبی از سوی دیگر می‌تواند بر روی توانایی‌های یادگیری کودکانی که در فراگیری این درس‌ها دچار مشکل هستند، تأثیر گذاشته و می‌تواند از موسیقی جهت بهبود فراگیری این دروس بهره‌برداری کرد. یافته‌های این پژوهش با هر دو تحقیق بررسی شده در بخش پیشینه به صورت کلی همسو و همانند است. با این تفاوت که در تحقیق ژانگ و ابوطالب آموزشی موسیقی بر مبنای روش آموزشی ارف مورد توجه قرار گرفته بود، در حالی که بر مبنای مقاله‌های در دسترس در ایران، آموزش موسیقی به معنای کلان مورد توجه این مقاله قرار گرفته است. همچنین در تحقیق حداد و هیونگ به مواردی نظیر نوع ساز و جنسیت توجه شده، در حالی که در مقاله‌های موجود در ایران، یک ساز خاص یا گونه مشخصی از موسیقی یا تأثیرگذاری جنسیت، مورد توجه واقع نشده است.

به نظر می‌رسد برای فهم دقیق نسبت بین آموزش موسیقی و رفع مشکلات یادگیری سایر دروس، نیازمند انجام پژوهش‌های متعدد دیگری خواهیم بود. همچنین در صورتی که

تأثیر آموزش موسیقی بر افزایش بازدهی تحصیلی [...] |

پژوهش‌های مروری دیگری با توجه به بررسی کتاب‌ها یا پایان‌نامه‌های ارائه‌شده در این حوزه انجام پذیرد، احتمالاً تصویری جامع‌تر و منظومه کامل‌تری از اطلاعات قابل ارجاع در حوزه آموزش موسیقی و نسبت آن با عملکرد تحصیلی نوجوانان یا دانش‌آموزان قابل دریافت خواهد بود.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Pedram Javadzade <https://orcid.org/0000-0001-8637-5441>

منابع و مآخذ

- اخشابی، مجید، درتاج، فریبرز (۱۴۰۱). شناسایی متغیرهای میانجی در رابطه میان آموزش موسیقی و افزایش خلاقیت. ماهنامه علوم روانشناختی، ۲۱(۱۱۳)، ۸۵۶-۸۶۵. Doi: 10.52547/JPS.21.113.853
- بروجردی، مینا، اسدزاده، حسن، حجازی، مسعود و انتصار فومنی، غلام حسین (۱۳۹۸). تأثیر آموزش موسیقی در افزایش خلاقیت و کاهش پرخاشگری کودکان پیش‌دبستانی شهر همدان. فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۱(۱۰)، ۱-۲۶.
- رسالتی، احسان، سارانی شندو، یوسف، فرشادسالار، محمد امین و فرشادسالار، عاطفه (۱۴۰۲). بررسی تأثیر آموزش موسیقی و هنر بر توسعه هوش هنجاری و خلاقیت دانش‌آموزان. مجموعه مقالات پانزدهمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران. مؤسسه پژوهشی مدیریت مدرن، ۴۷۲۴-۴۷۳۴.
- شکوهی، غلامحسین (۱۳۹۷). تعلیم‌وتربیت و مراحل آن. تهران: آستان قدس رضوی.
- صالح‌نژاد، رویا (۱۴۰۳). بررسی تأثیر موسیقی بر بهبود اختلال یادگیری ریاضی در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی. فصلنامه روان‌شناسی و علوم تربیتی در هزاره سوم، ۴(۸)، ۱۷۰-۱۷۸.
- صیرفی، حبیب‌الله، قهرمانی، جعفر و طهماسب زاده شیخ‌لار، داوود (۱۳۹۹). شناسایی و تعیین اهمیت مؤلفه‌های آموزش موسیقی در کتب دوره متوسطه و هنرستان‌های موسیقی، فصلنامه علوم تربیتی: نشریه آموزش و ارزشیابی، ۱۳(۵۲)، ۸۳-۱۱۴. Doi: 10.30495/jinev.2021.680676
- عباسی، مهدی، سراج‌زاده، سید حسین (۱۳۹۵). مسائل روش‌شناختی در مرور نظام‌مند همراه با ارزیابی مقالات ایرانی منطبق با این روش. مجله مطالعات اجتماعی ایران، ۳(۹)، ۱۳۲-۱۶۰. Dor: 20.1001.1.20083653.1394.9.3.6.3
- فرهادی‌پور، محمدجواد، البرزی، محبوبه و خوشبخت، فریبا (۱۴۰۳). تأثیر موسیقی بر خلاقیت و پیشرفت تحصیلی درس ریاضی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۴(۱۳)، ۳۴-۵۵.
- قاسمی، حمید (۱۴۰۲). مرجم پژوهش. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- محمدی، مریم (۱۳۹۳). تأثیر روان‌شناسی موسیقی بر آموزش خط فارسی. نخستین همایش آموزش زبان فارسی، ۶۰۴-۶۰۹.
- نواب صفوی، مینا (۱۳۸۷). گزارش ارزشیابی درس هنر پایه سوم ابتدایی. اجرای آزمایشی مرحله اول، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی.
- ویلمز، ادگار (۱۴۰۰). بنیان‌های آموزش موسیقی. ترجمه مهراں پورمندان. تهران: افکار.
- Abbasi, M. Serajzadeh, H. (2015). Methodological Issues in Systematic Reviews with an Evaluation of Iranian Articles Based on This Method, *Journal of Iranian Social Studies*, 3(9), 132-160. [In Persian]
- Akhsabi, M. (2022). Identify mediating variables in the connection between music education and creativity increase, *Journal of Psychological Science*, 113, 856-865. [In Persian] Doi: 10.52547/JPS.21.113.853
- Broujerdi, M. Asadzadeh, H. Hejazi, M. & Entesar Foumani, G. (2019). Effectiveness of Music and Painting Training on Increasing Creativity and Reducing Aggression and in Preschool Pupils in Hamedan city, *Journal of Innovation and Creativity in Human Science*, 1(10), 1-26. [In Persian]
- Búñez AV, Mohedo MTD (2014). Creativity in the music classroom. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*; vol. 41, pp. 141:237.

تأثیر آموزش موسیقی بر افزایش بازدهی تحصیلی [...] |

Edgar, W. (2021). Foundations of Music Education. (Y. Ajang.Trans.). Tehran: Afkar.

Farhadipour, m. Alborzi, M. Khoshbakht, F. (2024). The Effect of Music on Elementary School Students Creativity and Mathematical Academic Achievement, *Journal of Innovation and Creativity in Human Science*, 4(13), 34-55. **[In Persian]**

Doi: 10.83078/ICHS.2024.930744

Ghasemi, H. (2023). Research Reference, Tehran: National Library and Archives of Iran. **[In Persian]**

Hadad, Meriana Zuhair; Heong, Yee Mei. (2020). Music and Education Efficiency: A Systematic Review, *Talent Development & Excellence*, vol. 12, No. 1, pp. 4465-4680.

Mohammadi, M. (2014). The Impact of Music Psychology on Persian Calligraphy Education, *The First Conference on Persian Language Education*, 604-609. **[In Persian]**

Navab Safavi, M. (2008). Evaluation Report of the Art Lesson for Third Grade Elementary, *Organization for Educational Research and Planning*. **[In Persian]**

Niknam, S. Mofidi, F. & Bazargan, S. (2012). Preschool Education Based on a Multiple Intelligence Program for Reducing Aggression in 5-Year-Old Children in Karaj City. Unpublished master's thesis, Allameh Tabataba'i University Tehran, Iran.

Resalati, E. Sarani Shendo, Y. Farshadsalar, M. & Farshadsalar, A. (2023). Investigating the Impact of Music and Art Education on the Development of Normative Intelligence and Creativity in Students, *International Conference on Management and Humanities Research in Iran*, 4724-4734 **[In Persian]**

Salehnejad, R. (2024). Examining the Impact of Music on Improving Mathematical Learning Disorders in Elementary School Students, *Journal of Psychology and Education Science in the Third Millennium*, 31, 170-178. **[In Persian]**

Shokouhi, G. (2018). Education and Its Stages, Tehran: Behnashr. **[In Persian]**

Sirafi, H. Ghahremani, J. Tahmasebzadeh Sheikhlar, D. (2020). Identifying and Determining the Importance of Components and Elements of Music Education Curriculum in Music Textbooks of High School and, *Journal of Instruction and Evaluation*, 52, 83-114. **[In Persian]** Doi: 10.30495/jinev.2021.680676

Zhang, Fengjiao; Bin Abu Talib, Mansour. (2023). Orff-based Music Education: A Systematic Review of its Effects on Social Emotional Competence in Primary School Students, *Educational Administration: Theory and Practice*, 29(4), 71-90.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.